

**ÖSZE
ANDRÁS
KIÁLLÍTÁSA
NAGYKANIZSA
1975.**

LEKTORÁLTA:

ROMVÁRY FERENC

MŰVÉSZETTORTÉNÉSZ, PÉCS.

Címlapon: IKER-VÁRAKOZÁS I., 1961.

Bronz, 25 cm

ÖSZE ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA

Nagykanizsa:

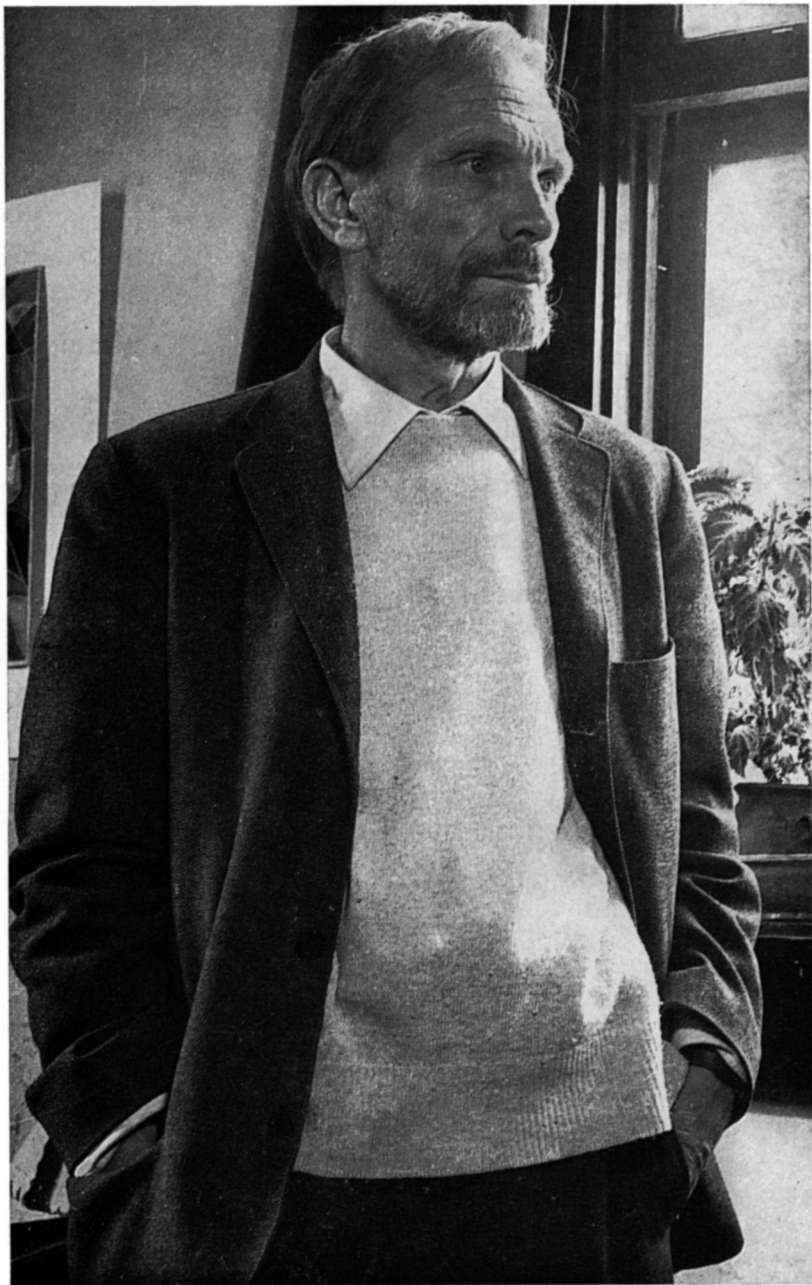
Thúry György Múzeum

és

Erkel Ferenc Olajipari Művelődési Ház

1975. október 12–december 31.

Nagykanizsa, 1975.

ŐSZE ANDRÁS

ŐSZE ANDRÁS – korábbi művésznevén **EŐSZE ANDRÁS** – 1909. január 14-én született Nagykanizsán, a Kinizsi u. 72. sz. alatti régi családi házban. Elődei a felszabadító háború után ittmaradt törökök valamint erdélyi, osztrák, és szláv betelepülők voltak. Az ősök közös vonása a természet, különösképp az erdő és a fa szeretete volt. A művész apjának, **SZEMÁN JÓZSEF** kádármesternek (kb. 1936-ig a művész is e családi nevet használta) 7 gyermeke született, de csak 3 érte meg a felnőtt kort. A legidősebb fiú erdőmérnök lett. A legkisebb, András kisiskolás korától kezdve szenvedéllyel rajzolt és mintázott agyagból. Talán a szomszédos Magyar utcai fazekasoknál csodálta meg először, miként formálható az agyagból korsó, tál, s egyéb edényféle vagy díztárgy. (Itt jegyzem meg, hogy braziliai éveiben az ősi népi kultúrától megihletve **ŐSZE ANDRÁS** is készített modern kerámiát is, melyekből több ízben sikeres kiállítást rendezett.) Elmélázó, zárkózott, minden szépért rajongó, verselgető ifjú volt. Gimnáziumi tanulmányait Nagykanizsán és Csurgón végezte, ám szülővárosa szűknek bizonyult számára.

Huszonegy éves korában azzal az elhatározással indult Budapestre, hogy művészként szerez hírnevet. 1930-ban az Iparművészeti Főiskolán **LUX ELEK** növendéke lett. Majd **CSORBA GÉZA**-tól szeretett volna tanulni, de nem volt elég pénze tandíjra. Végül úgy döntött, hogy a maga útját járva tanul tovább: szüntelenül rajzolt, mintázott tehát.

1932-ben meglátogatta műtermében **ELEK ARTUR** műkritikus, aki tehetségét felismervén bátorította és továbbtanulásra buzdította.

1937-től kiállító művész. 1946-ig a következő kiállításokon vett részt: Fialatok Kiállítása az Ernst Múzeumban; Őszi és tavaszi tárlatok a Műcsarnokban; Nemzeti kiállítások a Műcsarnokban; Spirituális Művészek Szövetsége kiállításai a Nemzeti Szalonban; UME (Új Művészek Egyesülete) évenkénti kiállítása a Nemzeti Szalonban; Szobrászok Kiállítása a Tamás Galériában.

1938-ban és 1944-ben önálló kiállítást rendezett a „Műterem”, két ízben pedig a „Műbarát” kiállítási galériákban. Az utóbbi helyen 1943-ban **SZOBOTKA IMRÉ**-vel állította ki munkáit. **ELEK ARTUR** így méltatta ekkor műveit az Újság c. lapban: „... Ez a fiatal művész a jelek szerint beváltja minden ígéretét, amelyet kezdő alkotásaiban öntudatlanul rejtegetett. Érzések és elgondolások voltak elindítói már kezdő korában is, s ma is azok... Az érzéshez és a gondolathoz megtalálta a hozzávaló formai kifejezést is... Eősze mondanivalójának

gazdagságával és eredetiségével is különbözik kortársaitól..." (1943. márc. 5.).

FÉJA GÉZA 1942-ben a „Csitrik” és a „Fényszomjazó” c. műve mellett „Rilke” szobrát emeli ki, mint maradéktalan élményt. A művész egyéniségét így jellemezte: „Eősze András... „ellenzéki” művész, de nemcsak a hivatalosokkal áll konok ellentétben, hanem ifjú kortársaival is... Eljövendő szellemibb kornak dolgozik, hívón és megrázó odaadással, egyedül, falkákból és érdekszövetségekből kizárva. Műveit monumentálisabb méretekben kellene megvalósítania, ehhez emberibb kornak kell jönnie, mely túllép a nyers erő kultuszán. Tiszta művész, hiába divatozik a tisztátalanság. Ama kevés igazak közé tartozik, akik miatt olykor irgalmat nyernek a sokak.” (Híd, 1942.)

Konoksága, meg nem alkuvása lehetett az oka, hogy nyilvános elismerésben kevés része volt; állami, társadalmi megrendelést nem igen kapott. Közterületen elhelyezett alkotásai: Keresztelő Szent Jánost ábrázoló szobrát 1941-ben a Farkasréti temető kápolnájának külső falán helyezték el: sajnos, ez a munkája a II. világháború idején megsemmisült. 1942-ben a MABl társadalombiztosító épületében állították fel a „Templomépítő kisfiú” c. szobrát. Ugyancsak 1942-ben a Nyugat megbízásából elkészítette Tóth Árpád síremlékét, melyet a Farkasréti temetőben állítottak fel.

Több szobra található a Nemzeti Galériában: így pl. egy korai „Ülő akt”, a „Plántáló” és az „Anyaság”. Az 1936-ban készített „Májusi fagy” c. műve az Ernst Múzeumba került. A művész ekkoriban a következő művészegyesületeknek volt tagja: Spirituális Művészek Szövetsége, Új Művészek Egyesülete, Nemzeti Szalon.

1946-ban római ösztöndíjat kapott. Ez időtől kezdve főleg külföldi újságokból, folyóiratokból értesültünk életútjáról, vándorlásának állomásairól, művészetének kiteljesedéséről.

Csaknem 30 éves külföldi munkásságának állomásai: 1947–1949-ig Olaszországban, főleg a Római Magyar Akadémián tanult és működött. Itt a következő csoportos kiállításokon vett részt: a Római Magyar Intézet három kiállításán (közülük kettőt Rómában, egyet olasz állami meghívással Cataniában rendeztek). Il Nostra di Artisi Stranieri, Associazione Artistica Internazionale, Galleria San Bernardo, Associazione Artistica Internazionale.

1948-ban részt vett a Brazília nemzeti emlékművére hirdetett szoborpályázaton, melyen nagy sikert aratott. A mű a Brazil Állami Múzeumban látható.

1949-ben kivándorolt Brazíliába, s 1959-ig főleg Sao Paulo-ban élt. Magániskolájában és a Nucleo de A. Cultural nevű művészeti iskolában tanított. (Közben, 1956-ban tanulmányúton volt Peruban és Bolíviában.) Ez a tíz év döntő hatást gyakorolt művészi fejlődésére: „... Brazília – új környezetével, növényeivel, új formavilágával és új ritmusaival – csodadoktorom lett: kinyitotta szememet a világ új szépségeire és titkaira, az ottani fehérek és feketék ártatlan szegénységére, istentelen kiszolgáltatottságára. Brazíliában értettem meg igazán, hogy mi a szegénység...” (Magyar Hírlap, Buenos Aires, 1972. február 5.)

Itt is több csoportos kiállításon vett részt Sao Paulóban, La Pazban és Rio de Janeiroban. Gyűjteményes kiállításainak színhelye: Galleria Portinari, Sao Paulo; Museo de Arte Moderna, Rio de Janeiro; Antigo-novo, Sao Paulo.

1959-ben az Egyesült Államokban telepedett le. 1960-ban Fra Angelico nével művésziskolát nyitott Buffalóban, melyet azonban hamarosan bezárt, mivel a kat. püspöki hivatal visszavonta megbízását a már kivitelezésre elfogadott szobortervekre. Hogy anyagi helyzetén könnyítsen, több mint egy éven át – életében először – állást vállalt a Doig–Bernardini Studioban. Itt több mint 70 nagy üvegablak-tervét fogadták, majd készítették el. E műveit azonban – mivel a kivitelezéskor nem vették figyelembe bizonyos lényeges elképzeléseit, sőt egy-egy tervét némi változtatással újra és újra eladták – a művész megtagadta. 1962-ben egy amerikai művészeti alapítvány Peruba küldte. Az 1962/63-as iskolai évben a cuzcoi Escuela de Bellas Artes-ban tanított. Az 1963/64-es tanévben tanár és igazgató a limai Academia del Museo de Arte-ban és a kat. egyetemen. Vallomása szerint élete legszebb két évét töltötte itt.

1964-ben visszatért az USA-ba és New Yorkban telepedett le. 1965–66-ban kivitelezte a New York-i Szent Ferenc kápolna felújításához készített terveit, melyekkel osztatlan sikert aratott. 1966-ban önálló kiállítása volt New York-ban, a Far Galleryban.

1960-tól 1970-ig a következő jelentős kiállításokon szerepelt műveivel: Montclair Art Museum, New Jersey; Baltimore Art Museum, YWCA, Boston; Springfield Art Museum, Mass.; Reading Art Museum, Penn.; Le Monde Gallery, New York; Le Monde Gallery, Miami, Florida, Cuzco-i Akadémia tanári karának kiállítása, Cuzco, Peru; The Arch Gallery, New York; Midland Art Museum; De Young Museum, San Francisco; McNey Art Institute; Butler Art Institute, Ohio; Modern Museum of Denver; International Art Exhibition (Bertrand Russel) Nottingham, Anglia.

1967-ben tanulmányúton járt Spanyol-, Francia- és Németországban, Portugáliában, Olasz- és Görögországban, Libanonban és Izrael-

ben, majd 1973-ban újabb tanulmányutat tett Görögországban és Törökországban. Mintegy 85 műve került eddig a világ számos országának közgyűjteményeibe.

1970-ben az „Új Látóhatár” 4. számában Szabó Györgynek, a Metropolitan Múzeum tudományos munkatársának tollából gazdag méltatás jelent meg „A hatvanéves Ősze András” címmel. E szerint „... Ősze művészetének két alapmotívuma van, melyek kiemelik őt, s műveit a szétrombolt egyéni világok, s művészi konvenciók e káoszából. Az egyik emberi: egyénisége külső világából a belsőhöz fordul, s azt próbálja felfedezni. A művészi motívum ennek egyenes folytatása: a tér és forma, a kompozíció külsőséges meghatározóit mesteri tudással meghódítva, azok belső energiáit, összetevőit és ritmusát – s nem félünk kimondani: lelkét – próbálja megfogni és megörökíteni...” Majd a továbbiakban ezt írja: „... Dél-Amerika termékeny, ősi alkotó energiákat sugárzó földjén újjáéledtek e törekvések. Ősze belekényszerítette az anyagot a felületes szemlélő előtt konvencionálisnak tűsző, valójában azonban magasrendű mozgástanulmányokba. A „Ritmusok” (Brazília, 1954 – Magángyűjtemény) vagy a „Kettős forma” kompozíciók ebből a periódusból származnak, s mintegy előtanulmányok az ötvenes évek végén s a hatvanas években, főleg az Egyesült Államokban alkotott ciklusokhoz. A szobrász Ősze előtanulmányai ezek – de többek is: első virágmotívumai az Ősze-mesének, sárcsírái az alakulóban levő Ősze-mítosz gazdag szoborerdejének.”

Az esztendő ciklusairól, csakúgy, mint újabb szoborsorozatainak születéséről így ír Ősze: „A szobraim ciklusokban születnek. Minden ciklushoz más-más anyagot használok. Ha bizonyos idő elteltével újra használok egy anyagot, az az anyag újra új lesz – új harcot jelent, mert egy már fejlettebb szellemi igényt kell vele kifejeznem. Egy-egy ciklus kb. 6–10–15 szobrot foglal magában. Az új anyagok új technikai feladatokat hoznak és szerintem ezek az új feladatok jótékonyan hatnak az ihletemre: harcom a különböző anyagokkal nemcsak új lehetőségek felismerését eredményezi, de magát a lényegét is, a szobrászi mondanivalómat is jobban megvilágítja. Az új lehetőségek igazi jelentősége nem is annyira abban van, hogy új szobor született meg, mint inkább abban, hogy az igényem világosabb lett újra. Az igényem ilyen újjászületése teszi szükségyszerűvé, hogy holnap új szobrot alkossak. A tegnapi szobrom így lesz a tegnapi arcképem, s a holnap szobrom a holnap arcképem és azoké, akik fejlődésükben ott tartanak, ahol én tartottam, mikor az arcképemet mintáztam. Hogy tetszik-e vagy nem tetszik, sikerült-e vagy nem sikerült az arcképünk, ez ugyanannak a problémának még komplikáltabb része.”

A kiállításainkon (Thúry György Múzeum, Nagykanizsa és Erkel Ferenc Olajipari Művelődési Ház, Nagykanizsa) bemutatott mintegy 100 mű műfajlag és tartalmilag, tematikailag is rendkívül gazdag,

magas művészi mércével összeállított. Egy nagy művész csaknem 30 éves munkásságába engednek betekintést. A hazaküldött szobrokból, rajzokból egy mélyen humánus, a külsőségeket mellőző, csak a lényegre törekvő tiszta ember szól hozzánk. Szüntelen vívódás, az általános és művészi igazság keresése, valamint az elnyomottakért való kiállás tölti meg mélyen lírai és meleg poézissal telített műveit drámai feszültséggel.

ŐSZE ANDRÁST a nagy hírnévre szert tett művésznek kijáró tisztelettel várja szülővárosa, Nagykanizsa. Innét indul el újból, hogy meghódítsa most már a hazai közönséget is. Köszönet értékes, mintegy 100 alkotását magában foglaló ajándékáért, mellyel hazai közgyűjteményeinket – elsősorban a nagykanizsai Thúry György Múzeumot – gazdagítja.

KERECSENYI EDIT

A kiállított szobrok

1. CSOND, 1961.
Bronz, 26 cm
2. IKER-VÁRAKOZÁS, I. 1961.
Bronz, 25 cm
3. KÉT VILÁG, 1961.
Bronz, 21 cm
4. ÚJ HARMÓNIA, 1961.
Bronz, 17 cm
5. FIATAL LÁNY, 1961.
Bronz, 27 cm
6. IMÁDKOZÓ, 1961.
Bronz, 20 cm
7. NŐI FIGURA, 1961.
Kalapált réz, 37 cm
8. SZOMORUSÁG GYŐZELME, 1961.
Kalapált réz, 43 cm
9. SZÜLETENDŐ FORMÁK, I. 1961.
Bronz, 19 cm
10. SZÜLETENDŐ FORMÁK, II. 1961.
Bronz, 28 cm
11. NŐI ALAK, 1962.
Ólom, 25 cm
12. A FÉNY SZÜLETÉSE, 1962.
Ólom, 25 cm
13. SZERELEM, 1963.
Perui diófa, 59 cm
14. SÉTÁLÓ NŐ, 1963.
Perui diófa, 60 cm
15. HEGY CSÚCSÁN, 1963.
Perui diófa, 66 cm
16. AZ ÉN NAGY FIAM, 1963.
Perui diófa, 60 cm
17. TÁNC, 1964.
Kalapált réz, 52 cm
18. KOMPOZÍCIÓ I., 1965.
Kalapált fém, 42 cm
19. KOMPOZÍCIÓ II., 1965.
Kalapált fém, 37 cm
20. A KÖLTŐ, 1966.
Kalapált réz, 54 cm
21. AZ IGAZSÁG ÁRVÁI I., 1973.
Műkö, 39 cm
22. AZ IGAZSÁG ÁRVÁI II., 1973.
Műkö, 41 cm
23. GYÉMÁNTSZÜRET, 1974.
Kalapált réz, 46 cm
24. ÖRÖM I., 1974.
Hajlított réz, 53 cm
25. ÖRÖM II., 1974.
Hajlított rézrúd, 70 cm
26. AZ ÁLOM UTAZÁSA, 1974.
Hajlított alumíniumrúd, 80 cm
27. ÁLOM, MÉLYULÓ TÜKOR, 1974.
Hajlított alumíniumrúd, 88 cm
28. „TANAGRA” FIGURA, 1975.
Ólom, 35 cm
29. ÖRÖM III., 1975.
Ólom, 41 cm
30. ÜLŐ LÁNY, 1975.
Ólom, 29 cm
31. NŐI FIGURA, 1975.
Ólom, 28 cm
32. CSODÁLATOS MAGÁNY, 1975.
Kalapált fém, 45 cm
33. IMA AZ IMAZÁSZLÓÉRT, 1975.
Kalapált fém, 42 cm
34. SZERELEM, 1975.
Kalapált fém, 57 cm
35. KETTEN, 1975.
Kalapált fém, 36 cm
36. ÖRÖK A MESE, 1975.
Kalapált réz, 50 cm

A kiállított grafikák*

1. RÓZSÁT ÓVÓ NŐ, 1955.
Papír, 32x23,5 cm
2. ZUMBI, A SZEGÉNYEK KIRÁLYA C. SOROZATBÓL:
DOBOLO FIÚ
BRAZILIÁBAN FELLÁZADT RABSZOLGÁK, 1955.
Karton, 13,7x30 cm
3. ÜVEGABLAK-TERV: ANGYAL, 1958.
Karton, 44x25 cm
4. ÜVEGABLAK-TERV, 1958.
Papír, 22x9,9 cm
5. EGY SZOBROM ARCA, I. 1959.
Papír, 22,5x17,5 cm
6. PERUI INDIÁN SOROZATBÓL, I. 1962.
Papír, 48x33,8 cm
7. PERUI INDIÁN SOROZATEÓL, II. 1962.
Papír, 47,4x30,5 cm
8. PERUI INDIÁN SOROZATBÓL, III. 1962.
Papír, 50,5x32,5 cm
9. AKT, 1962.
Karton, 26x49,5 cm
10. MEGIDÉZETT JÖVŐ, I. 1963.
Papír, 56,2x36,5 cm
11. BRAZIL RITMUS, 1963.
Papír, 56x36,5 cm
12. KÉT SZOBORTERV, 1963.
Papír, 50,7x33 cm
- 13—22. PERUI INDIÁN SOROZAT, 1962—64.
Karton, 41,75x48 cm
- 23—24. BRAZIL RITMUS, I—II. 1963.
Karton, 41,75x48 cm
25. AKT, 1963.
Karton, 45,5x22 cm
26. JON AZ ESTE (ANYA GYERMEKKEL), 1963.
Karton, 25,5x58 cm
27. TAVASZI FA: IN MEMORIAM ELEK ARTUR, 1969.
Karton, 30,5x18,2 cm
28. AZ ÖRÖK IFJÚSÁG VIRÁGA: GILGAMES SOROZAT, 1969.
Papír, 25,5x25,5 cm
29. EGY SZOBROM ARCA, II. 1969.
Karton, 23,6x18,5 cm
30. ZENÉLŐ HIT: IN MEMORIAM SZABOLCSI BENECSE, 1969.
Karton, 30,5x19,8 cm

31. A GYÉMÁNT BÁNATA, 1969.
Karton, 31x14 cm
32. TÁNC — RITMUS, 1969.
Karton, 23,5x18,5 cm
33. PERSEPHONE, 1969.
Karton, 29,2x10,7 cm
34. A POZITÍV ÉS NEGATÍV FORMÁK ÚJ ÉRTELME, 1969.
Karton, 24,2x11 cm
35. MEGTALÁLT VIRÁG, 1969.
Karton, 32x11,7 cm
36. FA ALATT, 1969.
Karton, 29,3x11 cm
37. CSOKOR, 1969.
Karton, 29,4x11 cm
38. ÚJ KIINDULÁS, 1969.
Karton, 29x13,1 cm
39. FÉRFIFIGURA, 1969.
Karton, 24,7x9 cm
40. ÖRÖM, 1969.
Rajzlap, 24,9x13,4 cm
41. KINYÍLT RÓZSÁK, I. 1969.
Papír, 28x14,7 cm
42. LEÁNYFIGURA, 1969.
Karton, 29,4x8,5 cm
43. RÓZSAFA, 1969.
Karton, 29,4x11 cm
44. GÖRÖG EMLÉK, 1969.
Karton, 29,4x10,5 cm
45. BELSŐ RITMUS, 1969.
Karton, 29,4x11 cm
46. EGY SZOBROM ARCA, V. 1969.
Karton, 19x24,2 cm
47. MEGÉRKEZÉS A MESÉBE, 1969.
Karton, 15,25x38 cm
- 48—49. ERZSI, I—II. 1969—70.
Papír, 22,5x28,75 cm
Karton, 30x35 cm
50. EGY SZOBROM ARCA, III. 1970.
Karton, 26,9x20,4 cm
51. EURIDICE, 1970.
Karton, 29,4x11,2 cm
52. GILGAMES, 1970.
Papír, 28,75x38,2 cm
53. VIRÁG-AKT, 1971.
Papír, 51,5x34 cm

54. MEGÉRKEZETT MADÁR, 1971.
Karton, 38,5x29 cm
55. AZ IGAZSÁG ÁRVÁI C. CIKLUSBÓL, 1971.
Karton, 28,5x19 cm
56. AZ IGAZSÁG ÁRVÁI C. CIKLUSBÓL, 1972.
Karton, 30x21,5 cm
- 57—59. A SZERELEM CSILLAGKÉP SOROZATBÓL, I., II., VI. 1973.
Karton, 41,75x48 cm
60. ÉLŐ MESE, 1974.
Papír, 29,2x26,8 cm
61. INDULÁS, 1974.
Karton, 31x14 cm

EGY SZOBROM ARCA, 1954.
Falemez, pasztell, 43,5x31 cm

*A grafikák egy része a nagykanizsai ERKEL FERENC Olajipari Művelődési Házban látható.

Irodalom

FÉJA GÉZA (Híd, 1942.)

ELEK ARTUR (Újság, 1943. március 5.)

CARLO TRIDENTI (Il Nuovo Giornale D'Italia, Róma, 1947.)

OTTAVIO PROFETA (Giornale Dell'Isola, 1948.)

GERARDO DE VIERA (Folha de Manha, 1954.)

ARADI ZSOLT (Kultúra, 1956.)

JUHÁSZ VILMOS (Amerikai Magyar Népszava, 1959. március 14.)

JUHÁSZ VILMOS (Magyar Élet, 1961. szeptember 2.)

JUHÁSZ VILMOS (Hungarian Quarterly, 1962. April—July)

SZABÓ GYÖRGY (A hatvanéves Ősze András, Új Látóhatár, 1970/4.)

FLÓRIÁN TIBOR (Magyar Hírlap, 1972. február 5., Buenos Aires)

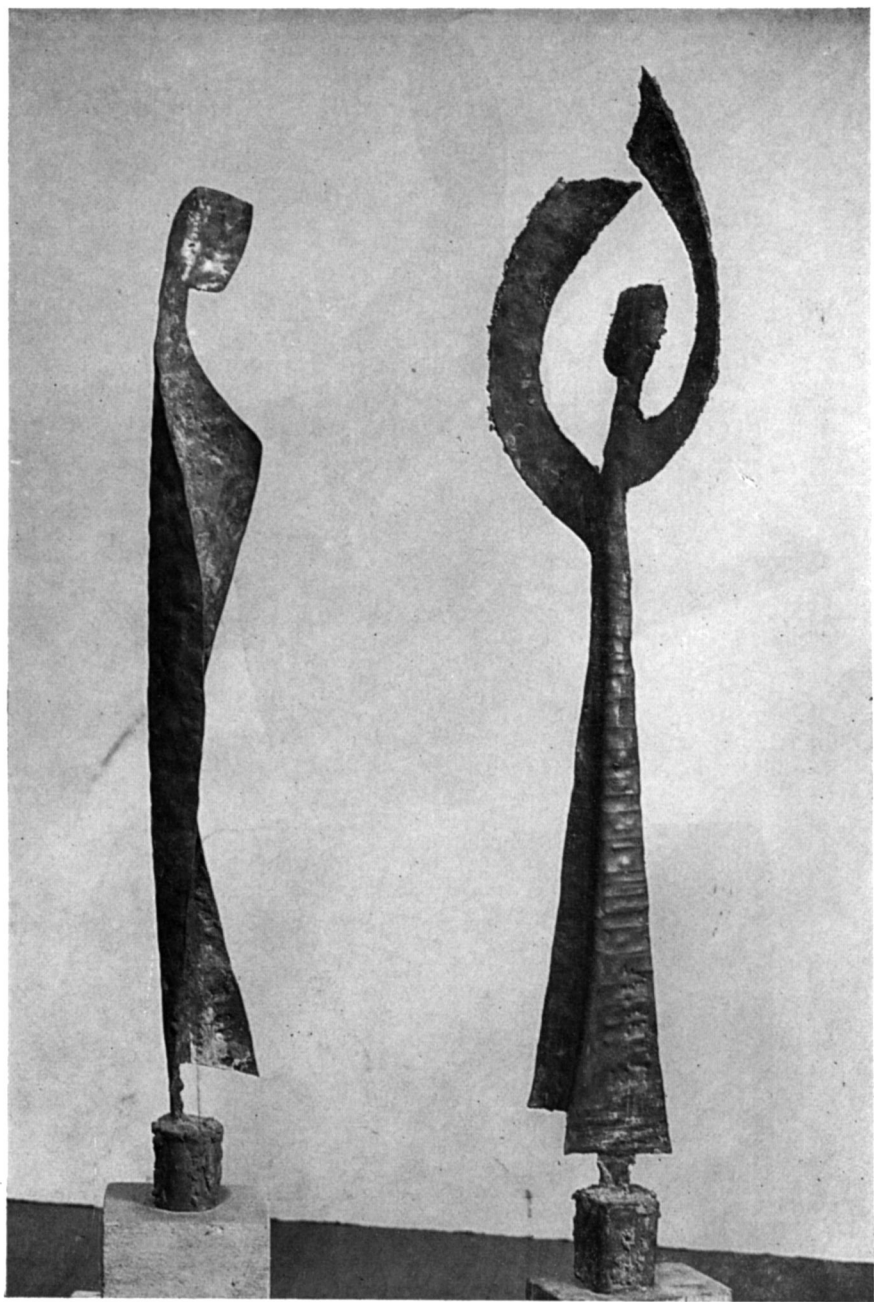
ÓNÓDY ÉVA (Magyar Hírek, 1975. május 14.)

4.

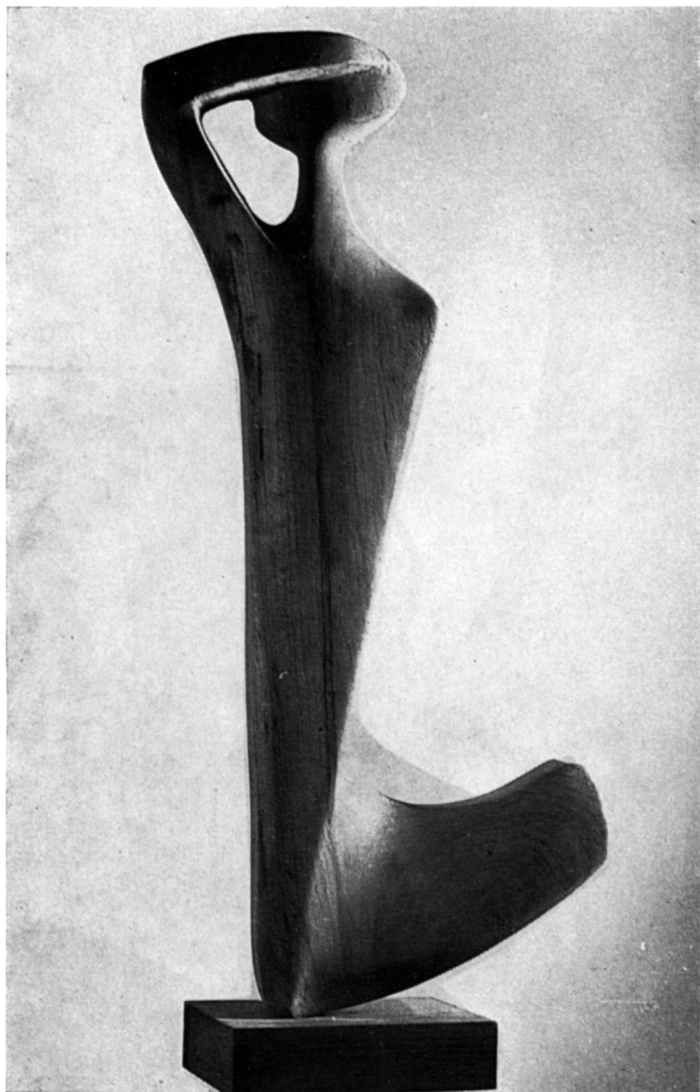

7-8.

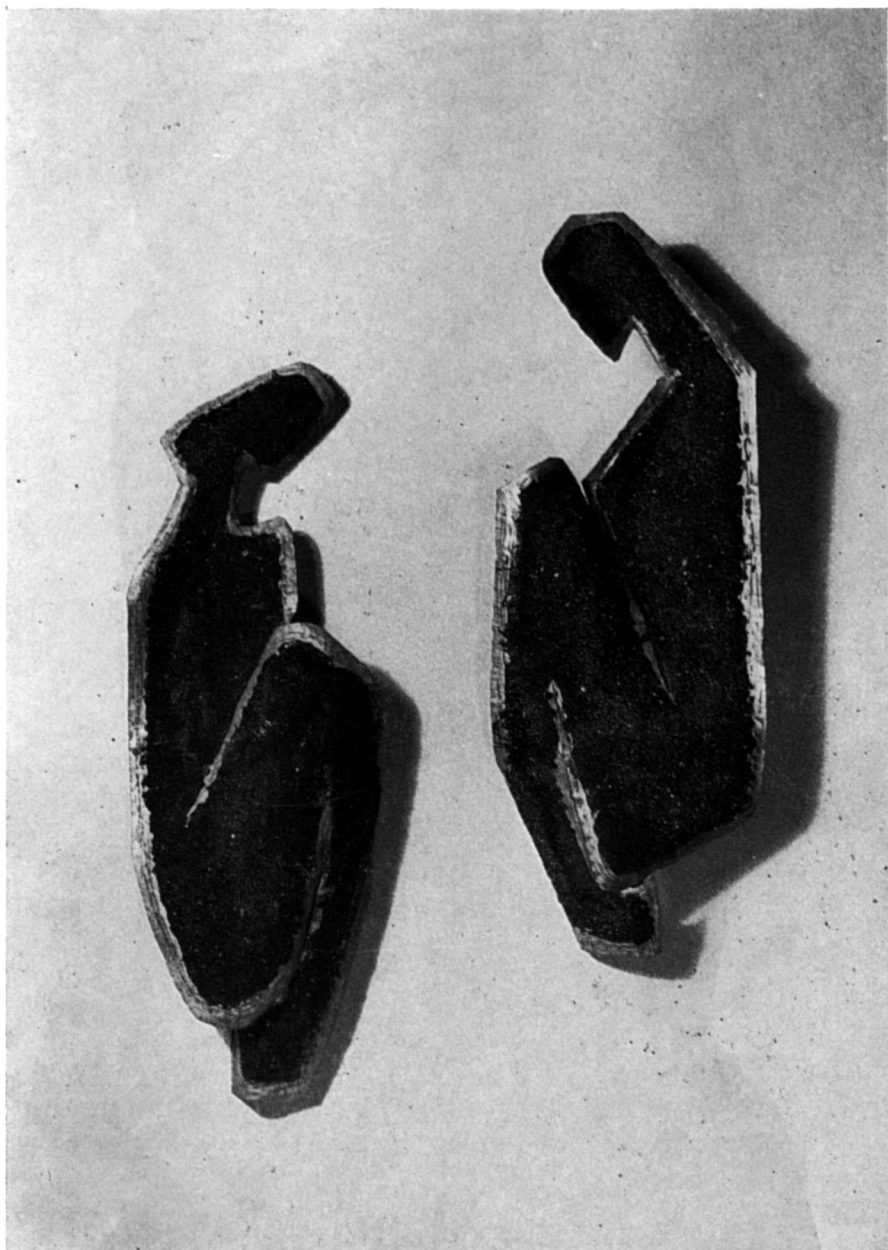

14.

15.

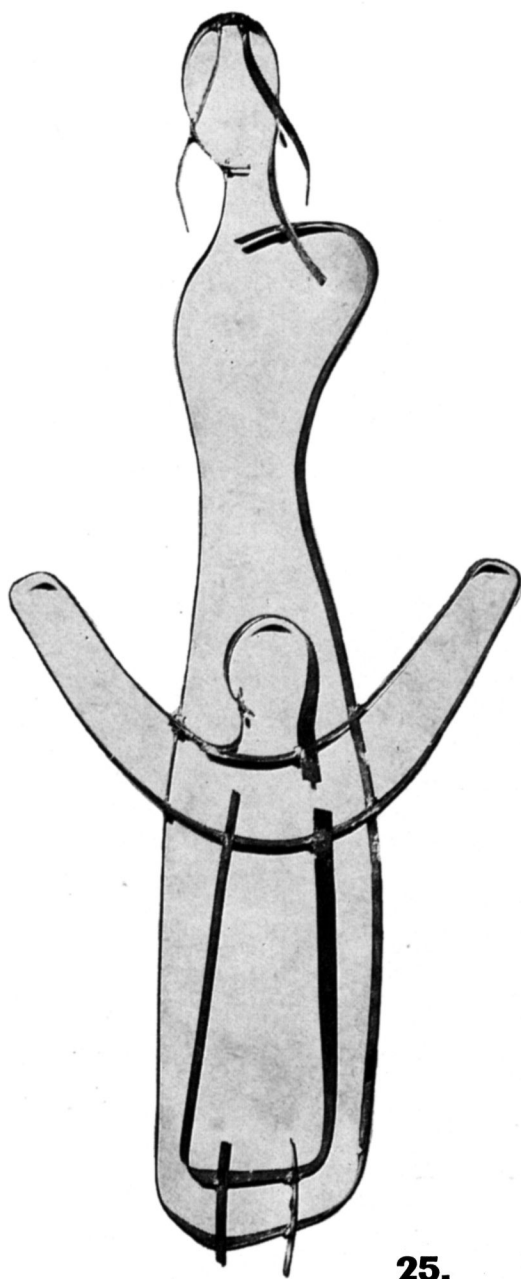

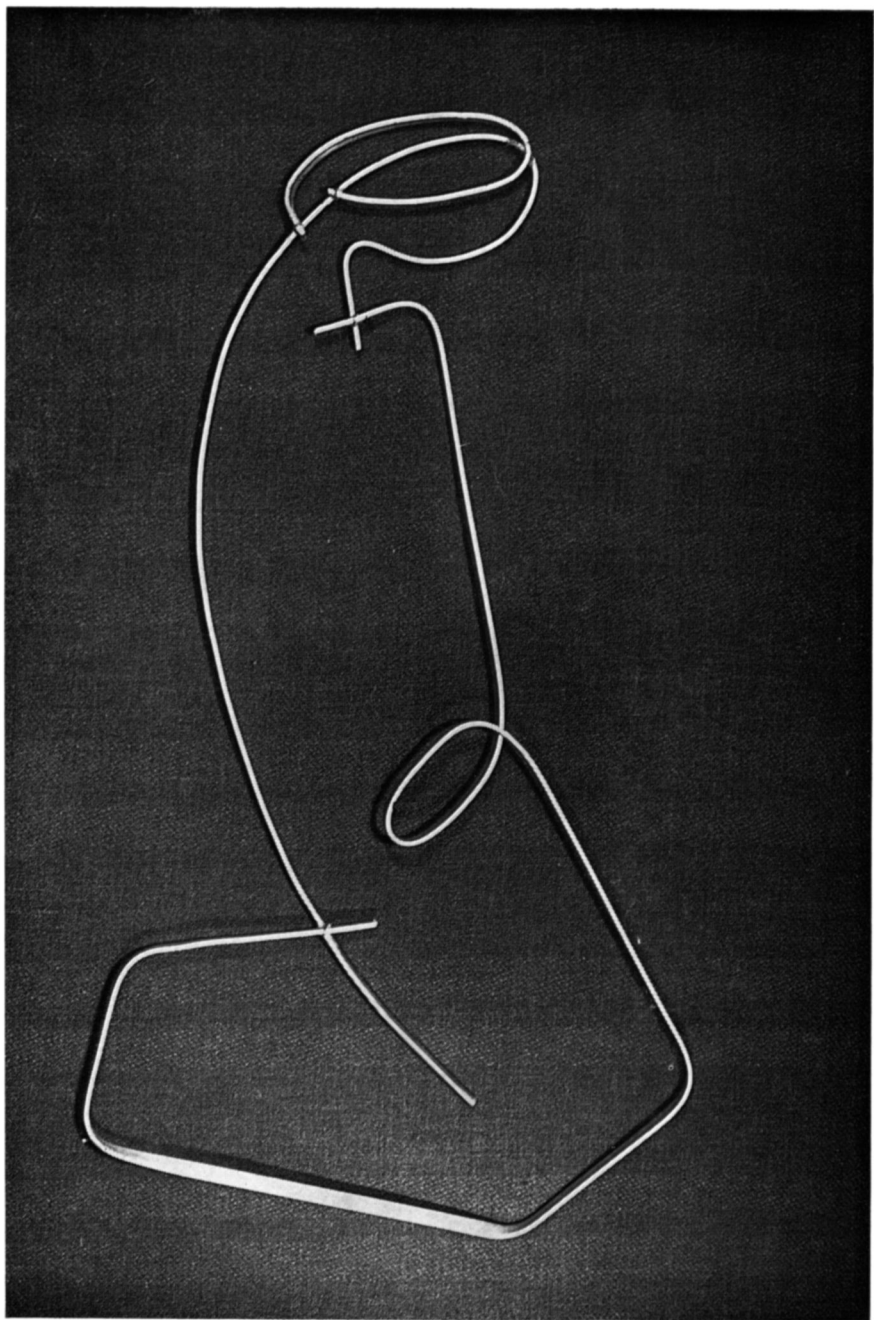
22.

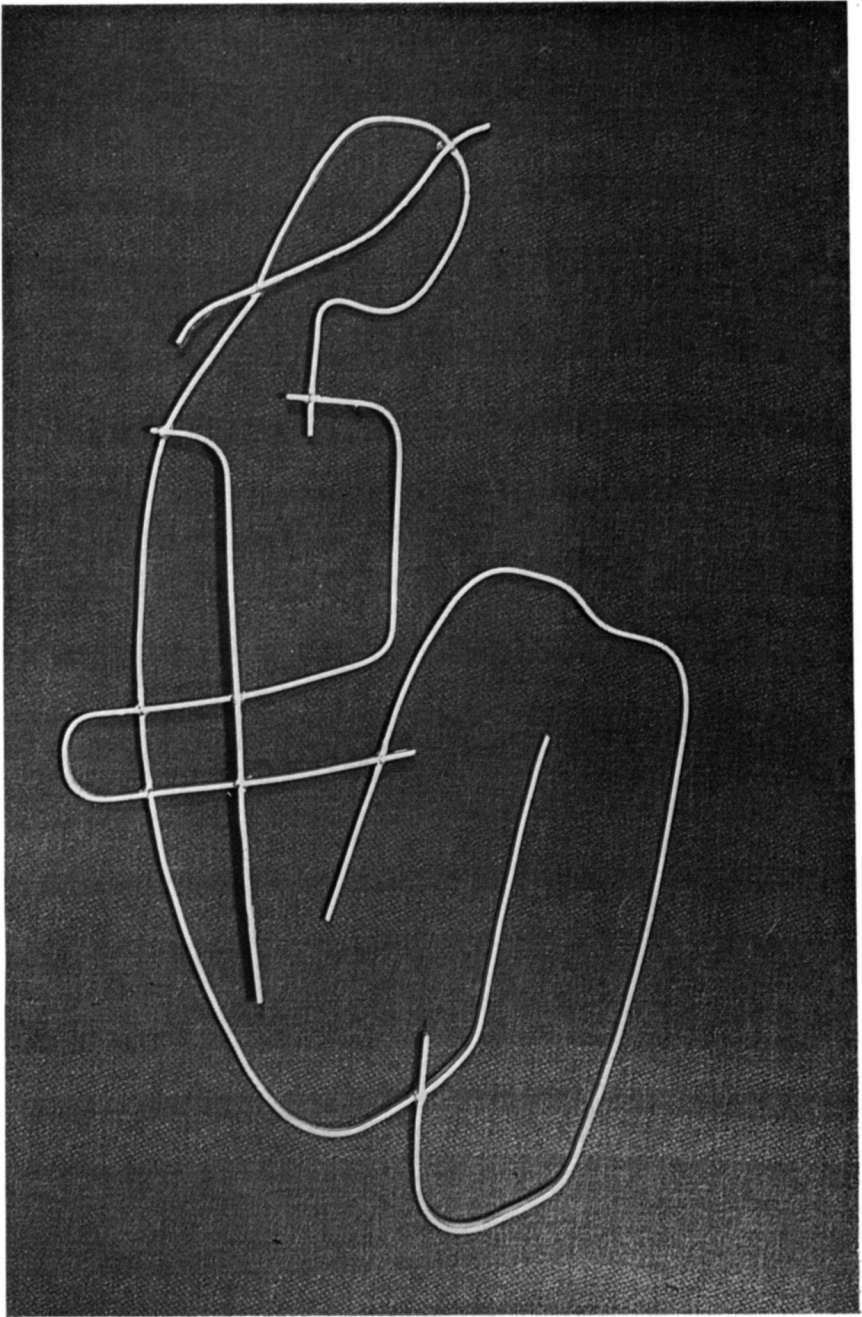

24.

25.

28.

32.

33.

Kiadja: Nagykanizsa Város Tanácsa V. B.
Felelős szerkesztő: Dr. Kerecsényi Edit
Nyomda Zalaegerszeg 75 3972